

Kúria

ítélete

Az ügy száma: Bhar.III.330/2021/27.

A határozat szintje: harmadfok

A tanács tagjai: Molnár Ferencné dr., a tanács elnöke

Dr. Varga Eszter, előadó bíró

Dr. Bartkó Levente, bíró

Az eljárás helye: Budapest

Az eljárás formája: nyilvános ülés

Az ülés napja: 2021. november 23.

Az ügy tárgya: költségvetési csalás büntette és más bűncselekmények

Terhelt(ek): II. rendű

Első fok: Szolnoki Törvényszék, 9.B.1067/2013/332.,

ítélet, tárgyalás, 2018. szeptember 14.

Másodfok: Szegedi Ítéltábla Bf.I.458/2019/120.,

ítélet, nyilvános ülés, 2020. október 2.

A fellebbezés előterjesztője: a II. rendű vádlott

A fellebbezés iránya: a II. rendű vádlott javára

Rendelkező rész

A Kúria a költségvetési csalás büntette és más bűncselekmények miatt az I. rendű vádlott és társai ellen folyamatban lévő büntetőügyben a II. rendű vádlott által bejelentett másodfellebbezést elbírálv a Szegedi Ítéltábla Bf.I.458/2019/120. számú ítéletét a II. rendű vádlott tekintetében megváltoztatja.

A II. rendű terheltet az ellene 1 rb. bűnsegédként elkövetett költségvetési csalás büntette [Btk. 396. § (1) bekezdés a) pont 1. fordulat, (2) bekezdés b) pont 2. fordulat – 5/a. tényállási pont] miatt emelt vád alól felmenti.

Egyebekben a Szegedi Ítéltábla Bf.I.458/2019/120. számú ítéletét a II. rendű vádlott tekintetében helybenhagyja.

Indokolás

I.

[1] A Szolnoki Törvényszék a 2018. szeptember 14-én kihirdetett 9.B.1067/2013/332. számú ítéletével a II. rendű vádlottat 15 rendbeli – melyből 11 rendbeli bűnsegédként elkövetett – költségvetési csalás büntette [2 rendbeli Btk. 396. § (1) bekezdés a) pont 2. fordulat, (3) bekezdés a) pont, 2 rendbeli Btk. 396. § (1) bekezdés a) pont 2. fordulat, (2) bekezdés a) pont, 7 rendbeli Btk. 396. § (1) bekezdés a) pont 2. fordulat, (3) bekezdés a) pont, 4 rendbeli Btk. 396. § (1) bekezdés a) pont 2. fordulat, (3) bekezdés a) pont] és 66 rendbeli felbújtóként elkövetett közokirat-hamisítás büntette [Btk. 343. § (1) bekezdés c) pont] miatt halmazati büntetésül 3 év börtönben végrehajtandó szabadságvesztésre és 3 év közügyektől eltiltásra ítélte. Rendelkezett arról, hogy a II. rendű vádlott legkorábban a büntetés fele részének kitöltését követő napon bocsátható feltételes szabadságra, a bűnjelekről és a bűnügyi költség viseléséről.

[2] Kétirányú fellebbezés alapján eljárva a Szegedi Ítéltábla mint másodfokú bíróság a 2020. szeptember 23-án nyilvános ülésen meghozott, és a 2020. október 2-án kihirdetett Bf.I.458/2019/120. számú ítéletével a II. rendű vádlott tekintetében az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta. A II. rendű vádlott költségvetést károsító cselekményeit

1 rendbeli költségvetési csalás büntettének [Btk. 396. § (1) bekezdés a) pont 1. fordulat, (3) bekezdés b) pont 2. fordulat], 1 rendbeli költségvetési csalás büntettének [Btk. 396. § (1) bekezdés a) pont 1. fordulat, (4) bekezdés b) pont 2. fordulat], 1 rendbeli bűnsegédként elkövetett költségvetési csalás büntettének [Btk. 396. § (1) bekezdés a) pont 1. fordulat, (2) bekezdés b) pont 2. fordulat], 4 rendbeli bűnsegédként elkövetett költségvetési csalás büntettének [Btk. 396. § (1) bekezdés a) pont 1. fordulat, (3) bekezdés b) pont 2. fordulat] és 4 rendbeli bűnsegédként elkövetett költségvetési csalás büntettének [Btk. 396. § (1) bekezdés a) pont 1. fordulat, (4) bekezdés b) pont 2. fordulat] minősítette. A II. rendű vádlott bűnösségét további 1 rendbeli felbújtóként elkövetett közokirat-hamisítás büntetében [Btk. 343. § (1) bekezdés c) pont] is megállapította. A II. rendű vádlottat 3 év gazdasági társaság vezető tisztségviselője foglalkozástól eltiltásra is ítélte. Rendelkezett arról, hogy a II. rendű vádlott feltételes szabadságra bocsátásának legkorábbi időpontja a büntetés kétharmad részének kitöltését követő nap. Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét a II. rendű vádlott tekintetében helybenhagyta.

II.

[3] A másodfokú bíróság ítéletével szemben a II. rendű vádlott – valamennyi cselekményt érintően – bűnösségének megállapítása, bizonyítási indítványainak elutasítása, az orvosszakértői vélemény elfogadása, a 10/a. tényállási pont tekintetében a bizonyítás elmaradása, indokolási kötelezettség megsértése miatt, felmentés érdekében jelentett be másodfellebbezést.

[4] A II. rendű vádlott a fellebbezésében kifejtette, hogy mind az első-, mind a másodfokú bíróság ítélete eljárási hibákon alapul. Sérelmezte, hogy az új igazságügyi orvosszakértő bevonására tett bizonyítási indítványát elutasította a bíróság. Álláspontja szerint a kirendelt szakértő nem rendelkezett a bizonyítandó tény megítéléséhez szükséges különleges szakértelemmel, mivel a mozgáskorlátozottság szakszerű megítéléséhez ortopédiai vagy reumatológiai szakirányú végzettség szükséges. A szakértő működése során társadalombiztosítási felülvizsgálatokat végzett, mely terület alapvetően eltér a súlyos mozgáskorlátozottság megítélésének elméletétől és gyakorlatától, melyet a jogszabály szerint háziorvos vagy szakorvos végezhetett. Mivel a kirendelt szakértő korábbi működése során nem vett részt ilyen jellegű szakvélemény kiadásában vagy felülvizsgálatában, nem ismerte a kiadáskori gyakorlatot. Ezért a kirendelt szakértő szakvéleményére alapozva nem állítható, hogy az orvosi szakvéleményeket kiállító I. rendű vádlott bűncselekmények elkövetésével hamis tartalmú közokiratokat állított ki.

A szakértő a szakvéleményben a vizsgálatkori időpontra nézve állapította meg, hogy a vizsgált személy nem minősül súlyos mozgáskorlátozottnak, illetve azt is, hogy a meglévő pontjai alapján nem volt indokolt a súlyos mozgáskorlátozottságot igazoló I. fokú orvosi

szakvélemény kiállítása. Ugyanakkor a felülvizsgált I. fokú orvosi szakvélemények kiállítása és az igazságügyi orvosszakértői vizsgálat között jelentős az időeltérés. Így tényyszerűen nem lehet azt megállapítani, hogy az I. fokú orvosi szakvéleményekben foglalt vélemények a kiállítás időpontjában nem lehettek relevánsak.

[5] Kifejtette, hogy esetében az igazságügyi orvosszakértő a 2013. május 30-i keltezésű szakvéleményében megállapította, hogy az egészségkárosodásának mértéke 3 pont, ezért nem minősül súlyos mozgáskorlátozottnak, és a meglévő pontjai alapján nem volt indokolt a súlyos mozgáskorlátozottságot igazoló I. fokú orvosi szakvélemény kiállítása. Ugyanakkor az I. fokú orvosi szakvélemény kiállításának jogosságát alátámasztani hivatott, a szakvéleményt kiállító személy kihallgatására tett indítványát a törvényszék elutasította. Ezzel úgy minősítette valótlannak a rá vonatkozó orvosi szakvéleményt, hogy az azt kiadó orvos meghallgatását elmulasztotta, ezáltal azonban súlyosan sérült a védekezéshez való joga.

[6] Kifogásolta, hogy a nyomozás során az igazságügyi orvosszakértő személyes vizsgálat nélkül, iratok alapján állapította meg azon személyek súlyos mozgáskorlátozottságának hiányát, akik a II. rendű vádlott terhére rótt tényállásokban szerepelnek. Ezért a személyes vizsgálat elfogulatlan elvégzése e szakértőtől nem volt elvárható, hiszen a személyes megjelenés alapján történő vizsgálatnál esetleges eltérő eredmény megállapításával önmagával keveredett volna ellentmondásba. A törvényszék elfogultság miatt nem fogadhatta volna el a szakértői véleményt vagy másik független szakértőt kellett volna kirendelnie. Mindezek alapján álláspontja szerint az igazságügyi orvosszakértő véleményeire alapozott bűnösség megállapítása nem vehető figyelembe egzakt bizonyítékként.

[7] Sérelmezte azt, hogy az elsőfokú bíróság elutasította az I. rendű vádlott kihallgatására, illetve az esetleges szembesítésre tett bizonyítási indítványát is. Ezzel azt kívánta volna bizonyítani, hogy az I. rendű vádlottat nem ismerte, közöttük sem közvetlen, sem közvetett kapcsolat nem volt. Azonban a bíróság ezen bizonyítási indítványára sem az eljárás során, sem az ítéletében nem reagált. Megalapozatlannak tartotta az elsőfokú ítélet 207. oldal 8. bekezdésében foglaltakat: „az I. rendű és a II. rendű vádlott tagadó vallomásával szemben a törvényszék megállapította, hogy I. rendű és II. rendű vádlott között a valótlan tartalmú hétpontos okiratok kiállítására megállapodás jött létre”.

[8] A II. rendű vádlott szerint a 10/a. tényállási pont vonatkozásában a terhére rótt bűncselekménnyel kapcsolatban a törvényszék elmulasztotta a bizonyítékok értékelését és indokolási kötelezettségét. A bírósági eljárásban csatolásra került a kft. 2011. december 7. napján hatályos cégkivonata, mely szerint 2011. április 4. napjától volt a II. rendű vádlott a kft. önálló aláírási joggal rendelkező ügyvezetője, így a havi igénylések aláírására ezen időponttól kezdődően volt jogosultsága. Ebből kifolyólag a vádiratban szereplő 2008-2010. évek közötti időszakra nem volt aláírási jogosultsága, így az igénylést sem tehette meg. Sérelmezte, hogy a törvényszék ezt a bizonyított tényt figyelmen kívül hagyta, ezért bűnösségének megállapítására tévesen került sor.

[9] A Legfőbb Ügyészség BF.110/2021/2. számú átiratában kifejtette, hogy tévedett a másodfokú bíróság, amikor azt állapította meg, hogy ítélete ellen fellebbezésnek van helye.

[10] Rámutatott, hogy az elsőfokú bíróság a másodfellebbezéssel érintett II. rendű vádlott felbujtóként elkövetett közokirat-hamisítás büntetteként értékelt cselekményei kapcsán lényegében a váddal egyező tényállást állapított meg, és e cselekményeket a váddal egyezően minősítette, így azok rendbeliségét is a váddal egyezően állapította meg. E tényállás alapján nem kétséges, hogy az elsőfokú bíróság valamennyi közokirat-hamisítás bűncselekményt a bűnösség körébe vonta, azok rendbeliségét azonban tévesen határozta meg.

[11] Álláspontja szerint az első-, illetőleg a másodfokú ítéletben foglaltak alapján nem határozható meg, hogy a II. rendű vádlott terhére megállapított felbujtóként elkövetett közokirat-hamisítások közül melyek azok a részecselekmények, amelyek kapcsán a másodfokú bíróság további bűnösséget állapított meg. Megjelölte ugyan a tényállás 3/a. pontját, azt azonban már nem, hogy ezt minek alapján tette, erre vonatkozó indokolást nem adott. Ugyanakkor a tényállás 3/a. pontja a II. rendű vádlott 24 rendbeli felbujtóként elkövetett közokirat-hamisítását írja le. Azt, hogy ezek közül a további bűnösség alapját melyik részecselekmény képezi, a másodfokú bíróság sem tudta megjelölni.

[12] Kifejtette, hogy a tényállás 3/a. pontjának vonatkozó része szerint az I. rendű vádlott a II. rendű vádlott rábírása alapján 2009. március 26. napjától 2010. november 26. napjáig terjedő időszakban 24 személy esetében állított ki valótlan tartalmú I. fokú ortopéd szakorvosi véleményt. Az I. rendű vádlott ezen alkalmakkor hivatali kötelességét megszegve, a valósággal ellentétesen azt foglalta közokiratba, hogy e személyeket megvizsgálta és megállapította, hogy járás, terhelhetőség, tömegközlekedési eszközhasználat kapcsán a közlekedésképeségüket érintően súlyosan mozgáskorlátozottak.

[13] Az ügyészség szerint a tényállás nem tartalmazza, hogy a II. rendű vádlott a rábírást megvalósító cselekményét pontosan mikor, egy vagy több alkalommal, ha több alkalommal, akkor alkalmanként hány valótlan tartalmú közokiratra vonatkozóan valósította meg. Abból azonban, hogy általában egy alkalommal több valótlan tartalmú szakorvosi vélemény kiállítására került sor, arra lehet következtetni, hogy a rábíró tevékenység is alkalmanként több valótlan tartalmú okiratra vonatkozott, így a II. rendű vádlott esetében rögzíthető, hogy a másodfokú bíróság által megállapított további 1 rendbeli bűncselekmény az érintett vádlott egyéb, felbujtóként elkövetett közokirat-hamisítási cselekményeivel, de legalább azok egy részével alaki halmazatban valósult meg.

[14] Rámutatott továbbá arra, hogy nem hagyható figyelmen kívül, hogy a vonatkozó közokirat-hamisítási cselekmények kapcsán az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást a másodfokú bíróság érintetlenül hagyta. Azaz a másodfokú bíróság ugyanazon tényeket ugyanolyan, de többrendbeli bűncselekményként értékelte, azaz a minősítés hibáját orvosolta. A másodfokú bíróság tehát valójában nem új bűnösséget állapított meg, hanem csak eltérően minősítette ugyanazt a cselekményt. A töretlen ítélkezési gyakorlat szerint azonban ez a harmadfokú eljárás lehetőségét nem nyitja meg.

[15] A Be. 615. § (2a) bekezdése szerint nem tekinthető ellentétes döntésnek, ha a vádlott egy cselekménye több bűncselekményt valósít meg, és erre figyelemmel a másodfokú eljárásban az elsőfokú bíróság által megállapított minősítés megváltoztatásának lett volna helye.

Az ügyészség szerint jelen esetben is ez a helyzet.

[16] Mindezek alapján indítványozta, hogy a Kúria a Szegedi ítélőtábla ítélete ellen a II. rendű vádlott által bejelentett fellebbezést tanácsülésen utasítsa el.

[17] A II. rendű vádlott az ügyészi átiratban foglaltakra tett észrevételében kifejtette, hogy a másodfokú bíróság tényekből levont következtetése alapján az elkövetett bűncselekmények rendbeliség számának emelkedése mindenképpen új bűncselekmény megállapítását jelenti, nem pedig minősítési hiba orvoslását. Ezért jelen ügyben a harmadfokú eljárás lefolytatásának feltételei adóttak.

III.

[18] A Kúria a másodfellebbezést a Be. 620. § (1) bekezdés zárófordulata szerint nyilvános ülésen bírálta el.

[19] A nyilvános ülésen a védő fenntartotta a II. rendű vádlott írásban benyújtott fellebbezésében és az ügyészi átiratra tett észrevételében foglaltakat. Elsődlegesen a II. rendű vádlott bűncselekmény hiányából történő felmentésére, másodlagosan a másodfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezésére tett indítványt.

[20] A fellebbezés indokait kiegészítve kifejtette, hogy a II. rendű vádlott végig tagadta a terhére rótt bűncselekmények elkövetését. Álláspontja szerint a védelem a védelemhez fűződő jogát csak korlátozottan tudta gyakorolni, mivel az új igazságügyi szakértő kirendelésére tett indítványát a bíróság elutasította, elmaradt az I. rendű vádlottal való szembesítés, valamint a szakvéleményt kiállító személyt nem hallgatta ki a bíróság. Mindezeket olyan eljárási szabálysértésnek tekintette, amely a másodfokú eljárás megismétlését teszi szükségessé.

[21] Ezért kérte, hogy a Kúria a II. rendű vádlottat elsődlegesen mentse fel, másodlagosan a másodfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezésére tett indítványt.

[22] A Legfőbb Ügyészség képviselője az ügyészség írásbeli nyilatkozatában írtakkal egyező tartalommal szólalt fel. Indítványozta, hogy a Kúria a Szegedi Ítélőtábla Bf.I.458/2019/120. számú ítélete ellen a II. rendű vádlott által bejelentett másodfellebbezést a Be. 617. §-ára figyelemmel, a Be. 597. § (1) bekezdése alapján utasítsa el.

IV.

[23] A II. rendű vádlott által bejelentett fellebbezés a következők szerint, részben alapos.

[24] A (másod)fellebbezés alapján harmadfokú eljárásnak van helye. Az elsőfokú bíróság ügydöntő határozata elleni fellebbezés jogát a Be. 579. § (1) bekezdése általánosságban – a Be. 580. §-ában foglalt szűk körű kivételekkel, további feltétel előírása nélkül – biztosítja. Ezzel szemben a Be. 615. § (1) bekezdése a másodfokú bíróság ügydöntő határozata elleni fellebbezés lehetőségét kizárólag a másodfokú bíróságnak az elsőfokú bírósággal ellentétes döntése esetén biztosítja.

[25] A jogorvoslati, felülbírálati és a döntési jogkör összefügg. A jogorvoslat terjedelmének korlátozottsága kihat a felülbírálat terjedelmére, és maga után vonja a döntési jogkör meghatározottságát. Ugyanakkor a döntési jogkör fogalmilag nem lehetséges felülbírálati jogkör nélkül. Mindez a következőket jelenti.

[26] A Be. 615. § (1) és (2) bekezdése meghatározza a másodfellebbezés törvényi okát, a (3) bekezdés pedig a másodfellebbezés törvényi jogát.

[27] A Kúria mindenekelőtt azt vizsgálta, hogy a bejelentett fellebbezés alapján helye van-e harmadfokú eljárásnak.

[28] A Be. 615. § (1) bekezdése szerint a másodfokú ítélet ellen (másod)fellebbezésnek van helye, ha a másodfokú bíróság döntése az elsőfokú bírósággal ellentétes.

[29] A Be. 615. § (2) bekezdése értelmében ellentétes a döntés, ha a másodfokú bíróság

a) olyan vádlott bűnösségét állapította meg, vagy olyan vádlott kényszergyógykezelését rendelte el, akit az elsőfokú bíróság felmentett, vagy vele szemben az eljárást megszüntette,

b) az elsőfokon elítélt vádlottat felmentette, vagy vele szemben az eljárást megszüntette,

c) a vádlott bűnösségét olyan bűncselekményben állapította meg, amelyről az elsőfokú bíróság nem rendelkezett.

[30] Az ellentétes rendelkezés, mint a másodfellebbezés törvényi okának rendeltetése, nyilvánvalóan az, hogy lehetőség nyíljon az ellentétet, illetve eltérést eldöntő – így az első bűnösségmegállapítás, illetve a felmentés ellenében igénybe vehető – új eljárási fokra.

[31] A hatályos Be. ehhez, a korábbi eljárási törvényben is meglévő feltételhez hozzárendelte, hogy nem önmagában az eltérés, ellentét (objektíve), hanem annak fájjalása, sérelmezése (szubjektíve) adja ki együtt a harmadfokú eljárás megnyitását.

[32] Jelen esetben a másodfokú bíróság a II. rendű vádlott bűnösségét további 1 rendbeli felbujtóként elkövetett közokirat-hamisítás büntettségében [Btk. 343. § (1) bekezdés c) pont, 3/a. tényállási pont] is megállapította.

[33] Az ügyészi álláspont eltérősége abból fakad, hogy mire vezethető vissza ennek a további 1 rendbeli bűncselekménynek a felrovása (alaki vagy anyagi halmazatra).

[34] A közokirat-hamisítás vonatkozásában halmazat valósul meg, ha az elkövető több közokirat tekintetében követi el a cselekményt, és azok egymástól függetlenül is alkalmasak jogsérelem előidézésére. Ilyenkor annyi rendbeli a bűncselekmény, ahány közokiratról van szó. Jelen esetben annak van jelentősége, hogy hány embernek állított ki hamis közokiratot az I. rendű vádlott a II. rendű vádlott felbujtására. Ahány személy részére állított ki ilyen okiratot, annyszor történt jogsértés. Azaz több cselekménnyel valósította meg a közokirat-hamisítás büntettét, ami anyagi halmazatot eredményezett. Ez azt jelenti, hogy jelen esetben nem csupán minősítési kérdésről van szó.

[35] Nem alapos az ügyész álláspontja a tekintetben, hogy hivatalos személy által elkövetett közokirat-hamisítás bűncselekmény kapcsán az egyes konkrét személyeket személyükben jogosító közokiratok tekintetében helye lenne alaki halmazat megállapításának. Kétségtelen ugyanis, hogy az irányadó tényállás, ami az elsőfokú eljárásban rögzült és a másodfokú eljárásban sem változott, rögzítette az okiratok kedvezményezettjeinek nevét, és külön a szándékolt okiratok számát. Ehhez képest értelemszerű, hogy a felbujtói magatartás is (egyébként lényegéből fakadóan) célra tartó volt.

[36] A Be. 615. § (2) bekezdés c) pontja szerinti ellentétes döntés – a vádlott bűnösségét olyan bűncselekményben állapította meg, amelyről az elsőfokú bíróság nem rendelkezett – valójában azt jelenti, hogy a bíróság lefolytatta a bizonyítást, azonban a vádat nem merítette ki. A tényállást a váddal egyező ténybeli keretek között állapította meg az elsőfokú bíróság, de nem látta el mindegyiket rendelkezéssel. Ebből következik az, hogy ez a vád ki nem merítése, mert nem rendelkezett valamiről a bíróság.

[37] Az elsőfokú bíróság által megállapított tények alapján a másodfokú bíróság megállapította a további bűnösséget. Ezzel helyreállt másodfokon a tény és a rá vonatkozó bűnösségi rendelkezésnek az összhangja. Az is kétségtelen, hogy ily módon a Be. 615. § (2) bekezdés c) pontja szerinti ellentétes döntést hozott a másodfokú bíróság.

[38] Ekként egy rendbeli közokirat-hamisítás büntette kívül maradt a rendelkezésen. A Kúria álláspontja szerint így jelen ügyben a II. rendű vádlott esetében a másodfellebbezési jog megnyílt, a harmadfokú eljárás lefolytatásának törvényi feltétele pedig adott [Be. 615. § (2) bekezdés c) pont].

[39] Megjegyzi a Kúria, hogy ezen a Be. 2021. január 1-jétől hatályos módosítása – mely beiktatta a Be. 615. § (2a) bekezdését – sem változtat. A törvénymódosítás ugyanis csupán beillesztette a Kúria döntései és következetes gyakorlata nyomán kialakult jogértelmezést, miszerint akkor nincs helye harmadfokú felülbírálatnak a másodfokú ítéletben megállapított bűncselekmény kapcsán, ha az a vádlott terhére az elsőfokú bíróság által megállapított bűncselekménnyel alaki halmazatban áll.

[40] A módosítás a joggyakorlat által is kimunkált szabályt egyértelművé teszi annak kimondásával, hogy a másodfokú bíróság nincs elzárva attól, hogy a tettazonosság keretein

belül olyan cselekményrészben is kimondja a vádlott bűnösségét, amit az első fokon eljáró bíróság nem minősített. Mindez azonban az alaki halmazat esetkörére vonatkozik.

[41] Éppen ezért a Be. 615. § (2a) bekezdésére hivatkozás, mely szerint erre figyelemmel a másodfokú eljárásban az elsőfokú bíróság által megállapított minősítés megváltoztatásának lett volna helye, nem helytálló.

[42] A joghatályos II. rendű vádlotti fellebbezés alapján a Kúria – első körben – a Be. 618. § (1) és (2) bekezdése szerinti terjedelemben felülbírált a megtámadott másodfokú ítéletet, valamint az azt megelőző első- és másodfokú eljárást.

[43] A felülbírálat tárgya értelemszerűen és főszabályként először az eljárási szabályok – azon belül a feltétlen, majd az ún. relatív hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabályok – megtartása, ezt követően pedig a tényállás megalapozottsága.

[44] Ehhez képest kétségtelen, hogy a másodfokú bíróság egy ügyben két ítéletet – a II. rendű vádlott vonatkozásában nyilvános ülésen a Bf.I.458/2019/120. számú, a III. rendű vádlott vonatkozásában tanácsülésen a Bf.I.458/2019/117. számú – hozott. Ez viszont nem eredményezhette volna azt a tényleges helyzetet, hogy a Szegedi Ítéletábra egy ügyben két ügydöntő határozatot hoz elkülönítés nélkül. Amit az ítéletábra ilyen módon szétszedett, azt a Kúria perjogilag nem egyesítheti. A Kúria számba vette e körben a következőket:

- kétségtelenül két ítélet született;
- egyazon elsőfokú ítéletet követő két ítéletből a vádlottak halmaza különböző;
- a vádlottakból a harmadfokra a két ítéletből csak egyes vádlottak kerültek;
- az egyesítés lehetősége a törvényi intenciókon kívül valójában egyetlen egy perjogi tartalomra vonatkozó, ez pedig a bizonyítás, illetve a közös elbírálás igénye, ilyen viszont harmadfokon nincs.

[45] Következésképpen valójában ez a megoldás a harmadfokú bíróság számára perjogi kényszerpályát jelent.

[46] A Kúria mint harmadfokú bíróság számára a két másodfokú ítélet esetében különálló, elkülönült volt a jogorvoslati jogosultság, ebből adódóan a jogorvoslattal támadott ítéletek elkülönültsége is nyilvánvaló.

[47] Vagyis a két másodfokú ítélet nem egymás kiegészítője, hanem mindkettő önálló (ami adott esetben ismétléssel is járhat), viszont ez nem vezethet kettős értékeléshez.

[48] Ugyanakkor ezt nyilvánvalóan kizárja az, hogy a két ítélettel történt ügyelintézés esetében a vádlottak köre egymással nincs átfedésben. Jelentősége annak van, hogy a felbujtói, a tettesi elkövetések milyenek. Viszont a harmadfokú bíróság számára ennek vizsgálata értelemszerűen csupán a harmadfokú felülbírálattal érintett vádlottak esetében áll fenn. Minden más meghaladja a harmadfokú felülbírálat törvényi kereteit.

[49] Mindezek előre bocsátásával (és sorrendjében) a Kúria a felülbírálat során nem észlelt olyan – a Be. 607. § (1) bekezdése, illetve a Be. 608. § (1) bekezdése szerinti – eljárási szabálysértést, amely feltétlen hatályon kívül helyezési okot képez, az ügy érdemi elbírálását kizárná [Be. 625. § (1) bekezdés és (2) bekezdés].

[50] Az első- és a másodfokú bíróság az eljárást a perjogi szabályokat betartva folytatta le.

[51] A II. rendű vádlott eljárási szabályokat érintő kifogásai nem vezettek eredményre.

[52] Kétségtelen, hogy a II. rendű vádlott másodfellebbezésében hivatkozott valamennyi érvelését már az elsőfokú bírósági eljárásban, majd az elsőfokú ítélet elleni fellebbezésében is előadta, és azok az elsőfokú ítéletben (198. oldal 8. bekezdéstől a 203. oldal 3. bekezdéséig, 207. oldal 6. bekezdéstől a 9. bekezdésig, 209. oldal 6. bekezdésétől a 8. bekezdésig), valamint a másodfokú eljárásban elbírálást is nyertek {másodfokú ítélet 35. oldal [312]-[313] bekezdés, másodfokú ítélet 38. oldal [353]-[366] bekezdés, 40. oldal [374]-[378] bekezdés}. Az abban foglaltakkal a Kúria maradéktalanul egyetértett.

[53] További bizonyítás felvételének szükségessége elsősorban megalapozatlan tényállás esetén merülhet fel, mindez viszont nem jelenti valamennyi bizonyítási igény teljesítésének elvárhatóságát.

[54] A II. rendű vádlott a szakvéleményt kiállító személy tanú kihallgatására, új igazságügyi szakértő kirendelésére, valamint az I. rendű vádlottal történő szembesítésre tett bizonyítási indítványának elutasítása révén valójában a bizonyítékok bírói mérlegelését támadja, ami harmadfokú eljárásban – megalapozott tényállás esetén – kizárt.

[55] E körben a Kúria utal arra, hogy ha az eljáró bíróság bizonyítékokból vont ténykövetkeztetései nem okszerűtlenek, akkor ezek a következtetések a bíróság mérlegelési tevékenységébe tartozóvá válnak, ami köti a fellebbviteli bíróságot. Miután jelen ügyben az eljáró bíróságok a bizonyítékok értékelésére vonatkozó kötelezettségüknek mindenben eleget téve jártak el, következtetéseik pedig okszerűek, megalapozott, illetve megalapozottá vált tényállás esetén a bizonyítékok felülmérlegelésére – miként a másodfokú eljárásban – úgy a harmadfokú eljárásban sincs törvényes lehetőség.

[56] Ami a II. rendű vádlott kifogását illeti az indokolási kötelezettség elmulasztásával kapcsolatban, a Kúria megállapítja, hogy az első- és a másodfokú bíróság az eljárást a perjogi szabályokat betartva folytatta le, indokolási kötelezettségének a szükséges mértékben eleget tett, mérlegelő tevékenységről, illetve annak eredményéről ellenőrizhető módon számot adott.

[57] A felülbírálat ezt követő szempontja, hogy a másodfokú ítélet tényállásának a másodfellebbezéssel érintett része megalapozott-e (3/a. tényállási pont).

[58] A harmadfokú bíróság a határozatát akkor alapíthatja a másodfokú ítélet alapját képező tényállásra, ha az további bizonyítás felvétele nélkül is megalapozott, vagy az iratok alapján azzá tehető, ekként a helyes tényállás megállapítható, avagy a helytelen ténybeli következtetés kiküszöbölhető (Be. 619. §).

[59] A harmadfokú bíróság értelemszerűen azt vizsgálja, hogy a másodfokú bíróság által irányadónak tartott tényállás megalapozott-e. Ezalatt értendő az elsőfokú ítélettel megállapított és a másodfokú bíróság által megalapozottnak tartott tényállás.

[60] A Kúria a felülbírálat eredményeként megállapította, hogy jelen ügyben a másodfokú bíróság által az ítélkezése alapjául elfogadott 3/a. tényállási pont megalapozott, ezért az a Be. 619. § (1) bekezdés alapján irányadó volt a harmadfokú eljárásban is.

[61] Az eldöntendő kérdés az irányadó tényállás szerinti II. rendű vádlotti magatartás tényállásszerűsége, ami egy anyagi jogi kérdés, és ezzel szorosan összefüggésben a marasztaló döntés Be. 590. § (5) bekezdés b) pont szerinti vizsgálata.

[62] Az irányadó tényállás 3/a. pontjának vonatkozó része szerint az I. rendű vádlott a II. rendű és III. rendű vádlott rábírása alapján 2009. március 26. napjától 2010. november 26. napjáig terjedő időszakban 24 személy esetében állított ki valótlan tartalmú I. fokú ortopéd szakorvosi véleményt.

Az I. rendű vádlott ezen alkalmakkor hivatali kötelességét megszegve, a valósággal ellentétesen azt foglalta közokiratba, hogy e személyeket megvizsgálta és megállapította, hogy járás, terhelhetőség, tömegközlekedési eszközhasználat kapcsán a közlekedésképesységüket érintően súlyosan mozgáskorlátozottak. A III. rendű és a IV. rendű vádlott az így beszerzett, általuk is tudottan valótlan tartalmú I. fokú szakorvosi vélemények alapján a kft., mint akkreditált munkáltató képviseletében eljárva, a megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatása után, havi rendszerességgel, költségvetési támogatást igényeltek a cég székhelye szerint illetékes Megyei Munkaügyi Központhoz benyújtott igénylőlapok alapján. A III. rendű és a IV. rendű vádlottak a munkaügyi központ rendelkezésére bocsátották az általuk tudottan valótlan tartalmú I. fokú ortopéd szakorvosi vélemények másolati példányaikat, s ezzel a munkaügyi központ eljáró alkalmazottait a támogatásra való jogosultság tekintetében megtévesztették. A III. rendű vádlott az általa aláírt elszámolólapokkal történt igénylések kapcsán 26.434.625 forint, míg a IV. rendű vádlott az általa eszközölt igénylések során 17.109.985 forint vagyoni hátrányt okozott a központi költségvetésnek.

Az I. rendű és a II. rendű vádlottak segítséget nyújtottak a III. rendű és a IV. rendű vádlottak cselekményéhez, mert a valótlan tartalmú szakorvosi vélemények kiállításakor tudatában voltak annak – és abba belenyugodva cselekedtek –, hogy a vádlottak az okiratokat költségvetési támogatás igénylésére fogják használni.

[63] A Btk. 343. § (1) bekezdés c) pont szerint az a hivatalos személy, aki hivatali hatáskörével visszaélve lényeges tényt hamisan foglal közokiratba, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

[64] A hivatalos személy által elkövetett közokirat-hamisítás büntette esetén az elkövető büntetőjogi felelőssége akkor állapítható meg, ha

- hivatalos személy,
- visszaél a hivatali hatáskörével,
- az elkövetés tárgya közokirat, vagyis, ha lényeges tényt hamisan foglal közokiratba.

E feltételek konjunktívak.

[65] Jelen ügyben az elsőfokú ítélet tartalmazza azokat a történeti tényeket, amelyekből okszerű következtetés vonható arra, hogy az I. rendű vádlott hivatalos személy (9.B.1067/2013/332. 61. oldal 1. pont 1-3. bekezdés), illetve az I. rendű vádlott hivatalos személy minőségére vonatkozó következtetés az elsőfokú ítélet jogi indokolásában szerepel (9.B.1067/2013/332. 281. oldal 11. bekezdés).

[66] Az elsőfokú bíróság ítélete tartalmazza azt, hogy a bíróság mit tekint a hivatali helyzettel való visszaélésnek (9.B.1067/2013/332. 112. oldal utolsó bekezdéstől a 113. oldal 1. bekezdéséig).

[67] Az elsőfokú ítélet jogi indokolásában szerepelnek azok a tények, amelyek alapján a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy az I. rendű vádlott által kiállított I. fokú orvosi szakvélemények közokiratok (9.B.1067/2013/332. 282. oldal 3. bekezdéstől az 5. bekezdésig).

[68] A közokirat-hamisítás vonatkozásában halmazat valósul meg, ha az elkövető több közokirat tekintetében követi el a cselekményt, és azok egymástól függetlenül is alkalmasak jogsérelem előidézésére. Ilyenkor annyi rendbeli a bűncselekmény, ahány közokiratról van szó. Jelen esetben annak van jelentősége, hogy hány embernek állított ki hamis közokiratot az I. rendű vádlott a II. rendű vádlott felbujtására. Ahány személy részére állított ki ilyen okiratot, annyiszor történt jogsértés. Azaz több cselekménnyel valósította meg a közokirat-hamisítás büntettét, ami anyagi halmazatot eredményezett.

[69] Téves az ügyész álláspontja a tekintetben, hogy a hivatalos személy által elkövetett közokirat-hamisítás bűncselekmény kapcsán az egyes konkrét személyeket személyükben jogosító közokiratok tekintetében helye lenne alaki halmazat megállapításának. Kétségtelen ugyanis, hogy az irányadó tényállás, ami az elsőfokú eljárásban rögzült, és a másodfokú eljárásban sem változott, rögzítette az okiratok kedvezményezettjeinek nevét, és külön a

szándékolt okiratok számát. Ehhez képest értelemszerű, hogy a felbujtói magatartás is (egyébként lényegéből fakadóan) célra tartó volt.

[70] A tényállásban írt – váddal egyező – személyek száma egyértelműen 24, a másodfokú bíróság tehát helyesen észlelte e körben az elsőfokú ítélet hibáját: „Észlelte a másodfokú bíróság, hogy az elsőfokú bíróság tévesen állapította meg a felbujtóként elkövetett közokirat-hamisítás büntettségének rendbeliségét. A II. rendű vádlott a tényállás 2. pontjában öt, a 3/a. pontjában huszonnégy, a 4/a. pontjában tizenhét, a 8. pontjában kilenc, a 9. pontjában tizenegy személy vonatkozásában bírta rá az I. rendű vádlottat a hamis tartalmú elsőfokú orvosi szakvélemény kiállítására. Ez mindösszesen hatvanhét hamis tartalmú közokirat. Ezért az ítélőtábla a II. rendű vádlott bűnösségét további 1 rendbeli – a Btk. 14. § (1) bekezdésére figyelemmel – felbujtóként elkövetett közokirat-hamisítás büntettségében [Btk. 343. § (1) bekezdés c) pont] is megállapította (tényállás 3/a. pont).” {Bf.I.458/2019/120. számú ítélet 50. oldal [521], [522] bekezdés}.

[71] Ami a II. rendű vádlott felbujtói magatartásához kapcsolódó tudati oldal vizsgálatát illeti, ezt az eljáró bíróság elvégezte, az ehhez szükséges tényeket a tényállás tartalmazza, az e tényekből levont jogkövetkeztetés pedig helyes.

[72] Mindezek alapján a II. rendű vádlott bűnösségének megállapítására további 1 rendbeli – összesen 24 rendbeli –, a Btk. 343. § (1) bekezdés c) pont szerinti felbujtóként elkövetett közokirat-hamisítás büntettségében (3/a. tényállási pont) törvényesen került sor, és helyes a cselekmény minősítése is.

[73] Kétségtelen, hogy a harmadfokú eljárásban – a Be. 617. § értelmében – alkalmazni kell a Be. 590. § (5) bekezdés b) pontját, miszerint az ítélet fellebbezéssel nem érintett része (részei) tekintetében is (e korlátozott terjedelmű) felülbírálatnak van helye a bűnösséget megállapító rendelkezés vonatkozásában, ha a terheltet fel kell menteni, vagy vele szemben az eljárást meg kell szüntetni.

[74] Másképpen szólva a tényállás megalapozottságát nem érintve ennyiben vizsgálandó a bűnösség, a törvényes minősítés és az alkalmazott büntetés.

[75] Jelen ügyben a fellebbezés ezt is célozta, mivel a 10/a. tényállási pontot érintően jogi érveket hozott fel.

[76] A szükséges vizsgálatot a törvény szerinti körben a Kúria a költségvetési csalás tekintetében elvégezte.

[77] A II. rendű vádlott a fellebbezésében kifogásolta, hogy a bírósági eljárásban csatolásra került a kft. 2011. december 7. napján hatályos cégkivonata. 2011. április 4. napjától volt a II. rendű vádlott a kft. önálló aláírási joggal rendelkező ügyvezetője, így a havi igénylések aláírására ezen időponttól kezdődően volt jogosultsága. Ebből kifolyólag a vádiratban szereplő 2008-2010. évek közötti időszakra nem volt aláírási jogosultsága, így az igénylést sem tehette meg. Sérelmezte, hogy a törvényszék ezt a bizonyított tényt figyelmen kívül hagyta.

[78] Az irányadó tényállás szerint:

– a XIX. rendű és a II. rendű vádlottak a kft. ügyvezetői, míg a LXXXIV. rendű és a LXXXV. rendű vádlott – XIX. rendű vádlott szülei – a gazdasági társaság tagjai voltak.

– A XIX. rendű, a LXXXIV. rendű, a LXXXV. rendű és a II. rendű vádlott az így rendelkezésükre álló, általuk tudottan valótlan tartalmú I. fokú szakorvosi vélemények alapján a kft. akkreditált munkáltató képviselőjében a LXXXIV. rendű, a LXXXV. rendű, a XXVII. rendű vádlott és egy személy – mint megváltozott munkaképességű munkavállalók – foglalkoztatása után havi rendszerességgel költségvetési támogatást igényeltek a cég székhelye szerint illetékes Megyei Munkaügyi Központhoz benyújtott igénylőlapok alapján.

– A II. rendű vádlott 4.158.085 forint kárt okozott a központi költségvetésnek.

[79] A másodfokú bíróság indokolása körében rögzítette azt a tényt is, miszerint a II. rendű vádlott a kft. ügyvezetője a 10/a. pontban írt cselekmény esetében fejtett ki tettesi magatartást, egyébként az elszámoló lapok aláírásával, illetve a bérlapok hitelesítésével az adott gazdasági társaság ügyvezetőjének jogellenes magatartását segítette {Bf.I.458/2019/120. [497] bekezdés}.

[80] E tényállási pont esetében a bűnösségre vont következtetés helyességének vizsgálata során a Kúria megállapította, hogy kétségtelenül a II. rendű vádlott 2011. április 4. napjától volt ügyvezető. A terhére rótt 4.158.085 forint vagyoni hátrány a 2008-2012. közé eső időszakra vonatkozó.

[81] Megállapítható azonban, hogy a vagyoni hátrány alapját képező kimutatás szerint (nyomozati irat XIV. kötet 401. oldalától kezdődően) a kft. esetében – elszámolt év/ hónap/ elszámolólap – ezek aláírója a II. rendű vádlott volt, és az tartalmazza az igényelt költségvetési támogatást eszerinti bontásban.

[82] Ezekből egyértelműen kitűnik, hogy 2008 májusától – 2012 júniusáig van olyan elszámolólap, melynek aláírója volt a II. rendű vádlott (függetlenül attól, hogy az időszak egy része alatt még nem volt ügyvezető).

[83] Megállapítható az is, hogy a 4.158.058 forint vagyoni hátrány csak azon esetekre vonatkozó, amikor a II. rendű vádlott aláíró volt.

[84] Mindez pedig a másodfokú bíróság – szükséavú, ámdé – helyes érvelését támasztja alá.

[85] Ez alapján pedig fel sem merül, hogy az adott időszakra vonatkozó, a II. rendű vádlott aláírását tartalmazó igénylőlapok esetén bűnösségének megállapítására tévesen került volna sor. Az ügyvezetői minőség kezdete legfeljebb abból a szempontból bír jelentőséggel a

költségvetésnek okozott hátrány szempontjából, hogy az – bűnösségre kihatással nem bíró – tettesi, avagy bűnsegédi elkövetői alakzatot jelent-e (2008-2011. között ez is eléri a milliós nagyságrendet, ügyvezetőként 2.308.875 forint).

[86] Mindezekből következően a 10/a. tényállási pont esetében a II. rendű vádlott bűnösségére vont következtetés helyes, miként a cselekmény minősítése is [Btk. 396. § (1) bekezdés a) pont, (3) bekezdés b) pont].

[87] A korlátozott felülbírálat keretében a Kúria vizsgálta a további költségvetési csalások estében azt, hogy (bármely okból) a II. rendű vádlottat fel kell-e menteni.

[88] Előre bocsátja a Kúria, hogy nem tévedett a másodfokú bíróság az alkalmazandó Btk. megválasztásakor, ami az általa végzett elbírálás idején (2020. október 2.) hatályos Btk. [2012. évi C. törvény] rendelkezései voltak, figyelemmel a Btk. 2. §-ban írtakra.

[89] Az elbírálás idején hatályos törvény rendelkezéseinek összevetését értelemszerűen a Kúriának is el kellett végezni, mivel harmadfokú eljárásról van szó, a jelenleg hatályos törvény alapulvételével.

[90] Ez alapján viszont az látható, hogy a Btk. 396. § törvényi tényállása módosult 2021. január 1. napjával, amikor is dekriminalizáció következtében a jogalkotó a (2) bekezdést hatálytalanította azzal az indokolással, hogy az ezen szakaszhoz tartozó értékhatár, 500.000 forint vagyoni hátrányt okozó cselekmény már nem bűncselekmény.

[91] A II. rendű vádlott terhére rótt 5/a. tényállási pontban megállapított vagyoni hátrány összege 263.000 forint, mellyel összefüggésben az eljáró bíróság 1 rendbeli bűnsegédként elkövetett költségvetési csalás büntetében mondta ki bűnösnek a Btk. 396. § (1) bekezdés a) pont 1. fordulat, és (2) bekezdés b) pont 2. fordulata szerint {vö. Bf.I.458/2019/120. számú ítélet [505] bekezdés, egy személyét érintő}.

[92] E cselekmény jelen elbírálás idején viszont már nem bűncselekmény.

[93] Erre figyelemmel a Kúria a II. rendű vádlottat az 5/a. tényállási pont vonatkozásában az 1 rendbeli bűnsegédként elkövetett költségvetési csalás büntette miatt emelt vád alól a Be. 566. § (1) bekezdés a) pontja alapján – bűncselekmény hiányában – felmentette.

[94] A védelmi fellebbezés ennyiben bizonyult alaposnak.

[95] Az eljáró bíróság a büntetés kiszabása során irányadó bűnösségi körülményeket helyesen tárta fel és súlyuknak megfelelően értékelte. A II. rendű vádlott terhén maradt bűncselekmények büntetési tételkerete a feltárt büntetéskiszabási körülmények mellett enyhébb büntetés kiszabására nem ad alapot.

[96] Ekként a Kúria a II. rendű vádlott által előterjesztett másodfellebbezést elbírálva a Szegedi Ítéltábla Bf.I.458/2019/120. számú ítéletét a II. rendű vádlott tekintetében a Be. 624. § (1) bekezdés alapján megváltoztatta, egyebekben a Be. 623. §-a alapján helybenhagyta.

V.

[97] A Kúria ítélete elleni fellebbezést a Be. 458. § (3) bekezdése zárja ki.

Budapest, 2021. november 23.

Molnár Ferencné dr. s.k. a tanács elnöke, Dr. Varga Eszter s.k. előadó bíró, Dr. Bartkó Levente s.k. bíró

A Szegedi Ítéltábla Bf.I.458/2019/120. számú ítélete a Kúria Bhar.III.330/2021/27. számú ítéletével a II. rendű vádlott tekintetében 2021. november 23. napján jogerős és végrehajtható.

Budapest, 2021. november 23.

Molnár Ferencné dr. s.k.

a tanács elnöke

A kiadmány hitelül:

tisztviselő

BÉ